

szegedi őszi hetek

Kacsóh Pongrácz: Rákóczi. Daljáték két részben a Dóm téren, este fél 9-től. Orgonabemutató a Dómban. Jegyek a helyszínen délután 3-tól válthatók.

Dorozsmai népzenei találkozó, népművészeti vásár a szélmalomnál, 10-től 18 óráig.

Andrija Galun jugoszláv művész orgonacstja a dómban, holnap, hétfőn este 8-tól. Frescobaldi, Pachelbel, Bach, C. Franck, Brahms, H. Andriessen, J. Alain-művek szerepelnek hangversenyen.

XXIV. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában. Nyitva 10-től 18 óráig.

Fák és nimfák. Eifert János és Jung Zseni fotókiállítása a Bartók Béla Művelődési Központ nagy-

termében. Nyitva 10-től 18 óráig.

Kovács Tamás Vilmos festőművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központ B galériájában. Nyitva: 10-18 óráig.

Czobél Béla-émlékkiállítás a Móra Ferenc Múzeum kupolagalériájában. Nyitva: 10-től 18 óráig.

Vallomások az ember-ről. Csongrád megyében élő szakszervezeti díjas képzőművészek kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban. Nyitva: 10-től 18 óráig.

Hegyi Flórián falfaragó kiállítása Kiskundorozsmán, a Petőfi Sándor Művelődési Házban. Nyitva: 10-től 18 óráig.

Pataki Ferenc alkotásai az Ifjúsági Házban. Nyitva: 10-től 17 óráig.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai. Nyitva: 10-től 18 óráig.

Ifi, Lele József néprajzi gyűjteménye, és Bálint Sándor-fotókiállítás Szeged-Tápén (Vártó út 4.). Nyitva: hétfő kivételével naponta délután 3-tól este 6-ig.

Szeged múltja, jelene, jövője. Városháza-történeti kiállítás a Móra-parki várban. Nyitva: naponta 10-től 18 óráig.

Rákóczi

Kacsóh operettje a szabadtéren

A bennszülött belébottlik, észre sem veszi. Hanem a vendég, ki az Arádi vértanúk teréről sodródik be este a dómhoz, gondolatban magával viszi Rákóczi lovas-szobrát. Az árkádok történelmi arcképcsarnoka évtizedek óta besugárzik a festékvilágba eseménykrónikájába. Most pedig, hogy nemzeti históriánk újabb nagyszabású hőse ölt kosz-tűmöt, s elevenedik meg a világot jelentő deszkákon, könnyű szívvel sóhajt az ember, lassan megszokottá válik: tradicionális, rendeltetesszerű mindez.

Nota bene, Kacsóh Rákócziának sorsa kész rejtély. Jókora vargabetűvel kanyarodott ide, s ha eredeti szövegkönyvéhez hasonlítgatjuk, bizony ez az alma messi esett a fájától. Ruitner Sándor alaposan okult a kétségtelen tényből, hogy a darabot születése után gyorsan elfelejtették (a rádió ugyan fölvetelt készített belőle, valamikor az ötvenes években — a szalagot nemrégiben újra lepörgették adásban —, de a rádiójáték mégsem élő színház) ezért szükségét látta a gyökeres átdolgozásnak. Olyannyira szükségét, hogy Bakonyi Károly textusához mindössze annyi köze maradt, mint körtének az almához, gyümölcs. S hogy még furcsább legyen a sztori, az utókor annak ellenére kezelte mostohán a Rákóczit, hogy a király színházi 1906-os ősbemutatóját kitérő lekésedéssel fogadták. A Pest-i Napló például a János vitéznél is különönbek tartotta. „Mind a szöveg írója, mind a zene szerzője nem állott meg azon az úton, amelyen együtt megindultak, hanem nagy lépéssel halad-

tak előre — lelkenedezett a recenziens. — Zenés dráma a Rákóczi, vagy ha úgy tesszük: dráma zenével... a szöveg és a zene egymásért vannak.” S egy jellegzetesen stílhú mondatot még: „A Rákóczi muzsikájában benne sűr az ezredéves nagy magyar fájdalom, és benne nyugtalankodik a soha ki nem írható magyar reménykedés.” Az új szövegkönyv — gondolom — ettől akart szabadulni éppen.

Bakonyi után tehát egy másik Rákóczit írt Ruitner. Másikat, mely lényegében arról szól, hogy a választott vezér, az államférfi kormányozhat egy országot, de nem kormányozhatja önnön sorsát. Magánéletét föl kell áldoznia a nagy közös ügy, a szent eszme oltárán. „Az én rabságom egy nép szabadságát jelenti” — érvel Rákóczi feleségének, Amáliának, s ezzel alighanem el is mond minden fontosat. Más egyeb, ami a színpadon történik, ezt a gondolatot járja körül. Így valójában nem Rákóczi dönt, a felkelők élére áll — maga inkább a nehézségeket látja, elbukott szabadságharcainkra megcsaládi fogadalmakra hivatkozik —, a magyar státusok és Erdély fejedelme úgy lón, hogy magyarjai egészen egyszerűen megválasztják. Vagyis hát nem egy karrierista — tehetnének mellé mai szóhasználattal. Nem geberkedik a hatalom után, inkább csak „beadja derekát”. Ez az összes történet, mi a teljes operettben benne foglaltatik. Az első részben hősrünk földjára habozó, lamentáló magatartását, a másodikban pedig feleségével, családjával és a birtokadományokba fölkinált császári megbocsátással-elég-tétellel szemben megváltó álláspontját. Dramaturgiailag

tehát nem sokat tesz; passzív semraint aktív figura.

A zenei anyag is ehhez a helyzetszegény szűzséhez tapad. Sok a nosztalgizálás: serkentő, invenciózus jelenetek híján alig akad megrendítő, fölka-voró részlet, még a táncokban, kórusokban sem. De Rákóczi híres dala (Fülembé csendül egy nótá még) is amolyan belső monológ, nem harci szózat. Hiába cserélte ki Ruitner a darab csontozatát, nem kezdhetette ki izomrostjait, melyek az eredeti csontokhoz formálódtak. Márpedig színházban ennyi történet kevés — a kis cselekmények laza füzere, a búdosok borongása, a lengyel palatinus bátorító rokonszenve, Magda rejtett vonzalma Rákóczihoz, majd érzelmi kalandia Ádámmal, a császári tábornok félrevezetése stb. apró színezőtabletták. A dialógusokban sok az üresség, az abrakadabra. „Kikardom a rántóm” — kevés a poézis, a humor; langyos csevelyek járnak. Tán az egyetlen verbó színpadi szituáció az első rész vége felé virrad ránk, hogy a nép és Rákócziék egymásra találjanak. Ezért aztán nemigen jósol-nék továbbra sem derűs jövőt a Rákóczinak — bárha föltemasztása ennyi tanulsággal sincs haszontalanul. Kísérlet nélkül nincs színház, valamennyit a szegedi szabadtéren is vállalnia kell. Ez a bemutató ugyanis friss szellőt támasztott, s a nagyközönségnek engedett bepillantást szunnyadó dal-játék-irodalmunk díszesen ékszerezett családi kriptájába.

Az előadás pedig? Annak dacára, hogy mindent elkövet feledtetni, akarva-akaratlan felszínre hozza a darab gyengeségeit. Van itt tömeg, de akkora, mint a tápéi búcsún — drámai szituációk nélkül azonban tétova massa. Még jó, hogy Horváth Zoltán nagy szabadtéri rutinjával a különböző csoportoknak ilyen-olyan elfoglaltságot talál. Márk Tivadar jelmezei első rálátásra tarkabarkák; huszárpáros mentére zöld köpeny, vagy a lengyel hetman rikító kaftánja fura párosítás, még a hölgyek nagystélyi pompázata nyújt szemnek kellemes dekoratívást. Hanem később ráeszmél a néző, akad nézzelödnivalója legalább a színes ruhák zsongító kavalkádjában. Csikós Attila árkádosteraszos díszletora az első részben várbelső, szünet után a fejedelmi sátor és közvetlen környékének kuruc tábora; figyel a templom szín- és formakultúrájára. Tetszetős a látvány, szép, gyengéje azonban, hogy kevés a konstans eleme, ezért az átrendezés kissé hosszú időt vesz igénybe.

Mondom, Horváth Zoltán rendezése fölött nem törhetünk pálcát. S bár nem tartozik szorosan ide, ha említsük: ilyen kevés próbával (egyét el is mosott az eső) az eredmény valóságos büvészműtátrány: mindössze néhány szövegből kiérthető a készület elcsúsztsága, gyorsasága. A szereplőgárda részint operistákból, részint prózai színészekből verbuválódott, s jellemző módon a prózisták teljesítménye emlékezetesebb, homogen feladatuk olán: csak beszélniük kell. Így Vass Gábor elmentmondást nem tűrő, érces Bercsényi kelles meglepetés, ellentétként a földhözragadt szegényes kérszervet színlathatnak. Mentis József öreg Pár Mihályból, a szembenálló felek: Leblanc Győző fejedelme és Ötvös Csaba császári tábornoka. Nem is tudom. Még a Scarniának öltöztetett Ötvös fölléne, határozottsága kelt érvényesebb benyomást, prózáját karakteresebben mondja. Leblanc Győző szépen elenekei, hogy „Hazám-ba vágom”, kétszer is (mert a nótá előző szünet után), beszéde azonban nagyot delámláló, „operettes”, olykor alig érthető. Utónevez áll Pitti Katalin Magdára, aki viszont bájos jelenség: akkor járna jobban, ha főbb alkalmra adódna énekelni. Mészöly Katalin Lubomirskai hercegnője és Gyimesi Kálmán hetmania nemcsak dalból a prózába és viszont lavíroznak ügyesen, de dramaturgiailag is, hiszen ők játsszák a mérleg nyelvét a kevés színpadi akció során. Korcsmáros Péter hevülettel, őszinte átéléssel kirobbanó Gölöncsér András, Horváth Eszter szertartásos Amália, Vámosy Éva bensőséges Katica. Az igazi operettfigura Virág József Berzeviczy Ádáma, mert ilyen stílusban énekel és játszik — noha a kivétel nem egyértelmű fejbőlítés, hiszen a szokványos maniroktól sem szakad el. Mégis egészséges, fess kiállítás, éneklése viszont az operisták szomszédságában nem olyan képzett. A táncokat Stoller Antal koreografálta, a kórusokat Molnár László tanította be: úgy ahogy elmentek, őszintén szólva alig emlékeztetnek.

Nikolényi István

Reneszánsz vár

A díszletező: Csikós Attila

„Inaskodhattam”, olyan világiasségek mellett, mint a Wagner-unokák, Wieland és Wolfgang...

Azt kérdezted, hogyan lesz valaki díszlettervező? Nem tudom neked megmondani! Egy bizonyos, az építészeti dolgok mindig érdekelték. Aztán egyre többet foglalkozik az ember statikus elemekkel, míg aztán eljut odáig, hogy egy-egy feladatot lelkiismerete szerint is elmer, vállalni, szorgalmazni.

A Nemzeti Színház díszlettervezője vagyok, sok-sok bevezett feladattal a hátam mögött. Természetesen nálunk is előfordul (sajnos), hogy nem jön össze minden. A Dóm téren a nyolcvanegyben bemutatott Teit Vilmos színpadképét terveztem, bár tudtam, hogy ez a darab nem a templomtérre való. Nem lehetett figyelembe venni a templom nyomását... nem, ne így írd!... a templom szigorú kényszerét. Így pontos! Mi tagadás, ez a díszlet nem jött be. Hiszem azt, hogy nem járok úgy a Rákóczival.

Kíváncsi vagy arra, hogyan születik a színpadkép? Ezt néhány mondatban nem lehet elmondani. Rákóczi okán boncolgatva például, adottak ugye a körülmények. Az, hogy Kacsóh Pongrácz Rákócziját nem mutatták be az elmúlt ötven esztendőben. Csúpn a rádióban elhangzott hangjáték adhat némi belső töltést... Meghatározza, megszabja a színpadképet az előadás színhelye, ebben az esetben a Dóm tér. Ha elolvastam a szerepkönyvet, s meghallgattam a rendező elképzelését, akkor már valamilyen körvonalnak látszódnia kell. Nem állir, mert így van: aztán jön a keserves gyöt-rődés, miként öltösn végső formát a kép, hogy funkció-jával beépüljön a darabba.

A Rákóczi esetében úgy gondoltam, hogy egy reneszánsz belső várat fogok csinálni, kihasználva, alkal-mazzva a Dóm tér adta lehetőségeket...

Arra vagy kíváncsi, hogy milyen a darab? Szerintem sikere lesz, hiszen romantikus történet. II. Rákóczi Ferenc dicsőséges világába vezet vissza bennünket, szent meggyőződése, hogy ismét-lés lesz majd, ha elhangzik: „Hazám-ba vágom!” Dunai Tisza parti vár...

Elmondta: Csikós Attila, Kacsóh Rákóczinak díszlettervezője. Leírta:

Szabó Pál Miklós

Tájképfölény

Ma már mindenki fotós és fényképező. Családi albumok öröklítik meg kirándulások emlékeit, a gyerekek növekedésének stációt, a familiáris ünnepek pillanatait. Fényképek milliói adnak hirt naponta az újságok hasábjain, magazinok oldalain. A fotográfia minden-napjaink színtelen velejárója. Egyszer információ-hordozó, máskor emlékidé-ző, ismét máskor művészi élményt nyújtó. Az egyik legfiatalabb művészeti ág — úgy tűnik — sikeresen vívja harcát méltóságáért, öntörvényű nyelvezetének elismertetéséért, művészi rangjért. Ennek egyik fontos eredménye a budapesti Fotóművészeti Galéria, mely nem is oly régi megszűlése óta fölállalta a kortárs magyar fotóművészek mecenázását, a művészi igényű és értékű fényképek népszerűsítését és árusítását. Bemutatóik, kiállításai, árusításai napjaink hazai fényképező művészetének tükröi. Most éppen Szegeden vendégeskednek — az olajipari dolgozók Lenin krt. 47. alatti klubjában látható a Szegedi Fényké-pész Szövetkezettel közösen rendezett tárlat —, az áru-sítással egybekötött kiállításon föl villan a tág tema-tika, kifejezőeszmő és technikai megvalósítás néhány lehetősége.

Mindenekelőtt természet-fotókat, lírai hangvételű tájbrázolásokat láthatunk. Valószínű, a válogatók jól tudják, melyek a legkelen-dőbb, legnépszerűbb témák. A tájképfölény nem lehet véletlen, hiszen ezeket a fényképeket lakások díszítésére, otthonossá tételre szánták alkotók, rendezők egyaránt. Fekete-fehér és

színes képeken ragadják meg a természet csodás alak- és színváltozásait, megállítják a múlt idő to-vatűnő hangulatait. A leg-erőteljesebb és legtöbb munkával jelen levő fény-képező Katona István. Ki-váló empátiussal készséggel és nagyfokú mesterségbeli biztonssággal készíti tájké-peit. Fekete-fehér munkáin (Súsg a sás, Öreg fa, Gyökér, Árter) és színes képein (Váci naplemente, Erdő mélyén, Aranyhíd, Agak, Fény-lő erdő) finom érzékkel ve-szi észre a megörökítésre érdemes természeti motívu-mokat és kivágásaival, kom-pozícióinak feszességével, szí-neinek visszafogott választé-kosságával maradóan ér-tékű képeket alkot. Mellette a tematikában emlékeztet-sek Hemző Károly népszerű lovas-sorozatának darabjai, Eifert János finom színek-ben és tónusokban egyaránt választékos Magányos nyár-fája, Markaics Ferenc Kö-dös reggele, Fusznecker Ferenc fátyolos Ösze.

A modernebb, intellektuálisabb törekvéseket Török László képviseli két kékes árnyalatokban játszó triptichonjával, melyek a női test szépségének és a művészi akaratnak sikerült lapjai. A néhány életkép közül bensőségségével ki-emelkedik Balla Demeter Várakozás című fotója és Jung Zseni Akvarell-aktja. Ízelítő ez a tárlat, de a kós-toló meghozhatja az étvá-gyat. Úgy is, hogy a mind népszerűbb fotóművészet itt bemutatott alkotásai gaz-dára találjanak, s talán úgy is, hogy Szegeden is otthona lesz a kortárs magyar foto-művészetnek, mondjuk egy állandó galéria erejéig.

Tandi Lajos

Nagy László felvétele
Tegnap este elbúcsúzott a Faust. Gounod operája 1966 után jelent meg idén a dóm színpadon. Képpünkön a második felvonás jelenete. Margit: Zempléni Mária és Márta; Mészöly Katalin az ékszeres ládánál.